UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

Explicatio decalogi cap. xl.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Visual Library

i Am aduenerat dies
tertiꝰ: ⁊ ante ſolis oꝛtū ceperūt au
dire tonitrua ac micare fulgura et
nubes denſa operuit montē: ⁊ clangoꝛ buc
cine pſtrepebat Fumabat mons: qꝛ deſcēde
rat dn̄s ī igne: ⁊ fumꝰ ferebat̄ q̄ſi ꝺ foꝛnace: ⁊
mōs tremuit vt aiūt hebꝛei. Timuit pplˢ: ſꝫ
⁊ moyſen ira dei periſſe putabāt Tandē letꝰ
apparuit moyſes ⁊ ſerenꝰ aer cū eo reuerſus ē
inter eos. Et ait eis. Hodie nō audietꝭ moy
ſen filiū amrā ⁊ iocabeth: ſed illū q̄ ꝓ vobis
ꝑcuſſit egyptū: q̄ ꝑ mare iter dedit: q̄ cibū ꝺ
celo miſit: potū de petra ꝯceſſit. ꝓ quē adā ꝺ
fructibꝫ terre comedit. noe ex imbꝛibꝫ ereptꝰ
vel exceptꝰ eſt: abꝛaā chananeam obtinuit.
Iſaac natꝰ ē ꝺ ſenibꝫ. iacob ꝑle ditatꝰ. ioſeph
ſublimatꝰ Fiant ḡ verba hec vob̄ amabilio
ra: q̄ꝫ filij vl' vxoꝛes. Et eduxit pplm ī occur
ſum dn̄i ad radicē montis. Aſcenderūt aūt
dn̄o iubente moyſes ⁊ aaron vltra termīos
ſacerdotes. id ē. maioꝛes: ⁊ pplˢ nō trāſiert.
Locutuſq; eſt eis dn̄s: ita vt nullū vox effu
geret: ⁊ ſic. l. die dedit eis legē verbo tm̄: in
figura ꝙ daturus erat ſpiritūſanctū die q̄n
quageſimo.

Explicatio decalogi. Ca. XL.

n On habebis deos a
lienos
corā me. Q nō niſi decem p̄cepta
dn̄s dedit: om̄s aſſerunt ſancti. ſꝫ
in diſtinctiōe eoꝝ differunt. Primū enim ⁊
vnū ſcd'm Augꝰ. diuidit oꝛigenes in duo. ⁊ q̄
ſunt duo vltima ſcd'm augꝰ. colligit ī vnū: cui
ꝯſentit Joſephus. Preterea dicit Auguſti
nus tria fuiſſe in vna
tabula: ⁊ ſeptē in alia
Joſephꝰ vꝰo ⁊ hebꝛei
v. in vtraq;. Forte qꝛ
auguſtinꝰ voluit tria
ꝑtinere ad dilectionē
dei: ⁊ ſeptē ad dilecti
onem ꝓximi. ꝓ digni
tate potius q̄ꝫ ꝓ ſcꝛiptura dixit ea eſſe p̄me et
ſcd'e tabule, ſicut dicere ꝯſueuimus homīes
p̄me claſſis ⁊ ſcd'e. Quocunq; vꝰo mō diſtin
guant̄ idem eſt ſenſus.

Joſephꝰ dt ſe vidiſ
ſe duaſ tabulas leg̃
lapideas: quaꝝ q̄li
bet continebat duo
mandata ⁊ dimidiū:
tā exterioꝛ q̄ꝫ īterioꝛ.

Primū preceptū.

n On habebis de
os alienos corā me. i. me ſolū ha
bebis deum. Et ponit̄. nō habebis ꝓ nō ha
beas impatiue: ſcd'm idioma hebꝛeoꝝ. Non
eīm aſſerit h̄ deus cū q̄nq; habuerint Nō fa
cies tibi ſculptile vel idolum. Alia lr̃a: ꝙ ni
hil eſt in mundo. i. nullius rei natural' repꝛe
ſentatiuū. vt fiebat hamon capite arietino
anubis. i. mercuriꝰ capite canino ſine barba.
Nec omnē ſilitudinem que eſt in celo vl' ter
ra vel aquis vl' ſub terra: quaſi. nec facias ti
bi ꝓ deo ſimulacrū ſolis et lune: ⁊ hmōi. nec
hoīs aut iumenti aut hmōi. nec dꝛaconis vl'
reptilis cuiuſlibet: q̄ colebat diuerſus homi
nū erroꝛ: nō coles nec etiā adoꝛabis ea. Co
lere eīm eſt mēte adoꝛare. Adoꝛare aūt eſt. ſi
nō animo: ſaltē ꝓ metu vel adulando regibꝫ
adoꝛare. Poſtea ad inculcandā cuſtodiā di
cti ⁊ dicēdoꝝ: addidit incidēter Ego ſū dn̄s
deus tuꝰ foꝛtis ⁊ ze
lotes, viſitās pecca
ta patrū in filios in
tertiā ⁊ quartā gene
rationē eoꝝ. q̄ ode
rūt me: ⁊ faciens miſcd'iam in milia his q̄ di
ligunt me ⁊ cuſtodiūt p̄cepta mea. Zelus di
citur inuidia. dicit̄ etiā amoꝛ. ſed ꝓꝑie amoꝛ
viri in vxoꝛē: pꝛo q̄ ſuſtinere nequit alterius
acceſſum ad eam. In modū hūc dicit domi
nus. Ego ſum zelotes. id eſt nō patiar te foꝛ
nicari poſt deos alienos. Qd̄ addidit ſe vi
ſitare peccata patrū in filios: aiunt heretici.
Non eſt bonꝰ hic ſermo vt ꝓ pcc̄o alteriꝰ q̄s
puniat̄. Et dicūt vetus teſtamentū non eſſe
datū a deo Nō eīm ſic crudelis eſt deus: ſed
ecōtra in his mitis apparet: qd̄ etiā hoc no
mine viſitās innuit̄. Ex pietate eīm viſitamꝰ
infirmos: ⁊ ipſe ex manſuetudīe nō ſtatī pec
cantē punit. ſed expectat etiam vſq; ad quar
tam generationē: q̄ꝫ diu ſcꝫ patres viuere ſo
lent. etſi coꝛripiet̄ pater vel filij nō imitabū
tur ipm parcit. alioquin quaſi poſt longā ex
pectationē iuſtius punit. Et de tēpoꝛali pe
na tm̄ intelligendū eſt. Sicut de achab et
iebu in poſteris vindictam ſumptam legi
mus. Vel poteſt expꝛimi ſeueritas iuſte iu
dicantis Grauius eīm puniunt̄ peccantes ſi
filios ꝓ ſe etiā videant puniri ⁊ iuſtius pꝛo
expectatione. Oꝛigenes tm̄ hic intelligit per
patres demones. per poſteros coadiutoꝛes.
quos quādoq; in peccando nobis adiūgi
mus: vtpote. Primo intrauit diabolꝰ in coꝛ
iude. Ecce pater Poſt acceſſit ad pꝛincipes.

Eſt deꝰ eſſentia. pote
ſtate. ꝑticipatōe. nun
cupatione.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vt ⁊ ipſi in hoc peccarent. Ecce filij. Poſt ac-
cepit ab illis cohorte͂ ⁊ miniſtros. Ecce ter-
tia ⁊ quarta generatio. Dn̄s aūt nō viſitat h̄
peccata patrū: q̄ reſeruant̄ igni eterno. mo-
do tamen ſepe punit hoīes.

Preceptū ſecundū

n On aſſumes nome͂ dei tui in va-
nū. i. nec falſo nec ſupflue nec do-
loſe iurabis p̲ nome͂ dei: nec ho-
norem eius q̄ntum in te eſt euaneſcere faci-
as de eo praue ſentiendo.

Tertium preceptū.

n Emēto vt diem ſabbati ſanctifi-
ces. i. ſanctū ⁊ feriatum habeas.
Nō facies in eo oīe op⁹: tu ⁊ fi-
lius tuus ⁊ filia tua. nec ſeru⁹ nec ancilla tua.
nec iumentū tuū. nec aduena q̄ intra portas
tuas eſt. i. tecum in domo tua ſeruiens. quia
deus quieuit die. vij. ⁊ nos die͂. vij. fuam⁹.
etſi nō hūc que͂ illi. Nā ⁊ Joſephus ſic ait.
Quartus ſermo ſm̄ ſeruādas ſeptimanas:
cū ab oīi ope fore͂t ceſſaturi. ꝓpterea d̄ ope-
re ſeruili dicimus intelligendū.

Quartū preceptū.

b Onora patre͂ ⁊ matre͂ tuā dupli-
ci honore. reuerendo ſcȝ ⁊ neceſ-
ſaria miniſtrando In his em̄ q̄
ſequunt̄ fere ⁊ in oībꝫ a parte totū intelligi-
tur. Unde ⁊ dn̄s docens totaliter intellige͂-
da impleuit legem.

Quintū preceptū.

n On occides manu vel me͂te vel cō-
ſenſu: nec viole͂tā manū inferes i-
ſonti. nec ſubtrahes auxiliū vite
cui potes ⁊ debes dare. Judex q̄de͂ nō occi-
dit ſed lex.

Septū preceptū.

n On mechaberis. i. nō miſcearis ali-
cui excepto federe matrimonij.

Septimū preceptū.

n On furtum facies. nec etiam rapies
aliena.

Octauū preceptū.

n On ꝯ proximū tuū falſū teſtimoniū
dices. Hic ꝓhibet oīe me͂daciū.
Licȝ q̄dā male ſenſerit deū tacite
ꝯceſſiſſe me͂daciū qd̄ ꝓdeſt. ſi nulli obeſt.

Nonū preceptū.

n On ꝯcupiſces domum proximi tui
ſm̄ Auguſtinū. h̄ ꝓhibet ꝯcupiſce͂-
tiā rei aliene imobilis.

Decimū preceptū.

n On deſiderab̄ vxore͂ ei⁹. nō ſeruū
nō ancillā. nō boue͂. nō aſinū. nec
oīa q̄ illi⁹ ſt̄. Hic āt ꝓhibet ꝯcu-
piſce͂tiā rei mobil̄. ſm̄ origene͂ vnū ē p̄ceptū

De altari facie͂do. Caplm̄. XLI.

v Idebat aūt populus voces ⁊ lāpades. et voce͂
buccine. ⁊ monte͂ fumante͂. ⁊ ſtā-
tes ꝓcul dixer̄t moyſi. Loq̄re tu nob̄ ⁊ audie-
mus. Nō loquat̄ nobis dn̄s: ne forte moria-
mur. Stetit ergo delonge ꝓpl̄s. ⁊ moyſes ac-
ceſſit ad caligine͂. Cui dn̄s ait. Altare de ter-
ra facietis mihi. Forte ante ꝯſtructione͂ alta-
ris portatilis voluit hoc fieri. vl̄ illud porta-
tile erat de terra ſicut infra dicem⁹. Et ſi altare
lapideū fecer̄ȝ mihi. nō edificabis illud de ſe-
ctis lapidibꝫ. Si leuaueris cultrū tuū ſuper
eo polluet̄. q. d. Nolo q̄ cū inſtrume͂to effu-
ſionis ſanguinū edifices mihi ſanctū. Jnde
et nos vni⁹ lapidis altare ꝯſtruim⁹. Forte ꝓ-
hibuit. ne ſup̲ altare hoſtie occiderent̄ Et ad-
didit. Nō aſce͂des p̲ grad⁹ ad altare meū. ne
reuelet̄ turpitudo tua. Forte nondū antiqui
vtebant̄ feminalibꝫ

De iudicijs. Caplm̄. XLII.

d Eiceps addidit dn̄s iudicia quedā ad determi-
nādas lites Nos q̄de͂ nō oīa ſȝ
ꝯgrua ꝓſequimur ſic. Si emeris ſeruū he-
breū q̄ iā. ſ. ſuus nō ſit. vij. annis ſeruiet tibi
niſi iubile⁹ interuenerit. ſeptimo egrediet̄ li-
ber ⁊ gratis cū q̄li veſte itrauerit. Si habe͂s
vxore͂ cū vxore ⁊ liberis exeat. Si dn̄s dede-
rit ei vxore͂. mulier cū filijs q̄s fecerit erūt dn̄i
Et ſi elegerit ſu⁹ manere i ſuitute offeret eū
dn̄s dijs. i. ſacerdotibꝫ p̄ſentabit ⁊ applicabit̄
ad oſtiū tabernaculi ⁊ p̲forabit aure͂ ei⁹ ſubu-
la: in ſignū ꝑpetue ſuitutȝ. eritq̄ȝ ſeru⁹ in ſclm̄
id eſt dū viuet. vel vſq̄ȝ ad iubileū. Jde͂ ei in-
telligendū eſt de ancilla.

De famula.

Siq̄s ve͂diderit filiā ſuā i famulā nō i an-
cillā. ſ. ſȝ i ꝯcubinā quā greci moirphetō alij
moypheten dicūt. vij. anno nō egrediet̄ ſicut
ancilla. ſ. ſine p̄cio. Quia em̄ eā hūiliauit do-
te͂ veſtes ⁊ nuptias. i. virū ei ꝓuidebit p̄ p̄cio
pudicicie. Et ſi ante. vij. annū diſplicuerit ei.
vendendi eam alij poteſtatem non habebit